

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/51/36-39>

Nuridə Qasimova

Bakı Biznes Universiteti

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

<https://orcid.org/0009-0006-3697-9574>

gasimovanurida3@gmail.com

Biznesdə informasiya texnologiyalarının istifadəsinin əsas yönələri və gələcək perspektivləri

Xülasə

Bu tədqiqat biznesdə informasiya texnologiyalarının tətbiqinin əhəmiyyətini araşdırır. İT, müasir biznesdə əməliyyatların avtomatlaşdırılması, məhsuldarlığın artırılması və rəqabət qabiliyyətinin yaxşılaşdırılması üçün vacib bir vasitədir. Tədqiqatda biznesin idarə edilməsi, proseslərin avtomatlaşdırılması, layihə idarəetməsi və satış marketinqinin optimallaşdırılması sahələrində İT-nin roluna diqqət yetirilmişdir. İT-nin üstünlükləri arasında işin səmərəliliyini artırmaq, məhsul keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq və təhlükəsizliyi təmin etmək vardır. Lakin tətbiqi ilə əlaqədar bəzi çətinliklər də mövcuddur, xüsusən yüksək xərclər, kadr hazırlığı və məlumat təhlükəsizliyi riskləri. Gələcək tədqiqatlarda isə süni intellekt, bulud texnologiyaları və kibertəhlükəsizlik sahələrində yeni imkanların araşdırılması tövsiyə olunur.

Açar sözlər: *biznes, informasiya texnologiyaları, təhlükəsizlik, süni intellekt, kibertəhlükəsizlik, bulud texnologiyaları*

Nurida Gasimova

Baku Business University

PhD in Economics

<https://orcid.org/0009-0006-3697-9574>

gasimovanurida3@gmail.com

Main Aspects of the Use of Information Technologies in Business and Future Prospects

Abstract

This research explores the importance of applying information technology (IT) in business. IT is a crucial tool in modern business for automating operations, increasing productivity, and enhancing competitiveness. The study focuses on the role of IT in areas such as business management, process automation, project management, and sales and marketing optimization. The advantages of IT include improving operational efficiency, enhancing product quality, and ensuring security. However, there are challenges associated with its implementation, particularly high costs, staff training, and data security risks. Future research is recommended to explore new opportunities in areas such as artificial intelligence, cloud technologies, and cybersecurity.

Keywords: *business, information technology, security, artificial intelligence, cybersecurity, cloud technologies*

Giriş

Bu gün hər hansı bir biznesi informasiya texnologiyaları (İT) olmadan təsəvvür etmək mümkün deyildir. İnformasiya texnologiyaları müasir biznesdə mühüm rol oynayır, çünki onlar biznes proseslərinin avtomatlaşdırılması, məhsuldarlığın artırılması və rəqabət qabiliyyətinin yaxşılaşdırılmasına imkan verir. İT-nin tətbiqi yalnız daxili əməliyyatları optimallaşdırmaqla qalmır, həm də xarici müştəri əlaqələrini gücləndirir, marketinq və satış strategiyalarını inkişaf etdirir. Şirkətlər, yeni texnologiyaların tətbiqi ilə bazarda daha effektiv mövqelər qura, müştəri ehtiyaclarına daha sürətli cavab verə və daha çevik bir struktura sahib ola bilərlər (Balayev, Əlizadə & Musayev, 2016).

Rəqəmsal texnologiyalar, xüsusilə süni intellekt (AI), böyük verilənlər analitikası (Big Data), bulud texnologiyaları və avtomatlaşdırılmış sistemlər biznes mühitində inqilabi dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Bu texnologiyalar şirkətlərin qərar qəbul etmə proseslərini daha dəqiq və sürətli hala gətirir, həmçinin, işçilər arasındakı əlaqələri və ümumi məhsuldarlığı artırır. İT-nin tətbiqi müəssisələrin xarici bazarlara çıxışını asanlaşdırır, qlobal rəqabət mühitində üstünlük əldə etmələrinə kömək edir (Əlizadə & Musayev, 2016). Bu səbəbdən İT-nin tətbiqi müasir biznesin davamlı inkişafı və uğurunda əsas amil olaraq qalır. Məqsəd, biznesdə informasiya texnologiyalarının tətbiqini və onun biznesə təsirini təhlil etmək, həmçinin, bu sahənin gələcək inkişaf perspektivlərini qiymətləndirməkdir.

Tədqiqat

Əsas istiqamətlər: 1. Biznesin idarə edilməsi: Müəssisə resurslarının planlaşdırılması (ERP) sistemləri, maliyyə, satış, satınalma və anbar idarəçiliyi funksiyalarını optimallaşdırmağa kömək edir (Əlizadə & Musayev, 2016); 2. Biznes proseslərinin avtomatlaşdırılması: İş proseslərinin avtomatlaşdırılması təşkilatın fəaliyyətini optimallaşdırır, tapşırıqları daha sürətli və səmərəli icra etməyə imkan verir (Balayev, Əlizadə & Musayev, 2016); 3. Layihə idarəetmə: Layihə idarəetmə proqramları, vaxt və resursları idarə etməyə, komanda koordinasiyasını yaxşılaşdırmağa və məhsulun keyfiyyətini artırmağa kömək edir (Elbiyeva et al., 2022); 4. Satış və marketinqin idarə edilməsi: Rəqəmsal marketinq, e-ticarət və satış proseslərinin idarə edilməsi müştərilərə daha yaxşı məlumat verməyə və onların sadıqlığını qorumağa imkan verir (İmamverdiyev, 2025); 5. Kadrların idarə edilməsi: İnsan kapitalı idarəetməsi sahəsində İT, işçi seçimi, təlim və nəticə təhlilini avtomatlaşdırmağa imkan verir (Konobeeva, 2020). 6. Məlumat Təhlükəsizliyi və Mühafizə: İnformasiya texnologiyalarının tətbiqi bizneslər üçün məlumat təhlükəsizliyinin təkmilləşdirilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Antivirus proqramları, şifrələmə və bulud təhlükəsizliyi sistemləri müəssisələrin məlumatlarını qorumaq və potensial kiberhücumlara qarşı mübarizə aparmaq üçün vacib alətlərdir (Kulikova & Tropynina, 2022). Məlumatların qorunması və təhlükəsizlik prosedurlarının optimallaşdırılması müəssisələrə güvənli və etibarlı bir iş mühiti təmin edir, müştəri məlumatlarının təhlükəsizliyini qoruyur və qanuni tələblərə cavab verir; 7. İnnovasiya və texnoloji inkişaf: İT-nin tətbiqi həm də yeni məhsul və xidmətlərin inkişafını stimullaşdırır. Süni intellekt və maşın öyrənmə kimi yeni texnologiyalar biznesə daha çevik və innovativ həllər təqdim etməyə imkan verir. Bu texnologiyalar şirkətlərə bazar dəyişikliklərinə sürətli cavab verməyə, müştəri ehtiyaclarını proqnozlaşdırmağa və yeni məhsul xüsusiyyətləri və xidmətləri inkişaf etdirməyə kömək edir (Makletsov, 2007). İnnovativ texnologiyaların tətbiqi təşkilatların rəqabət qabiliyyətini artırır və bazarda davamlı mövcudluqlarını təmin edir.

Bu tədqiqat keyfiyyətli tədqiqat metodlarından istifadə etməklə aparılmışdır. Müsahibələr, fokus qrupları və müşahidələr daxil olmaqla məlumatların toplanması metodları istifadə olunmuşdur. Keyfiyyətli tədqiqatın üstünlüyü, mövzunun dərinlən təhlilinə və iştirakçıların müxtəlif perspektivlərinin araşdırılmasına imkan verməsidir. Bununla yanaşı, bu metod tədqiqatda daha ətraflı məlumatlar toplamağa kömək edir. Lakin keyfiyyətli tədqiqatın məhdud kəmiyyət qiymətləndirilməsi və ümumiləşdirilməsinin çətinliyi də mövcuddur (Balayev, Əlizadə, Musayev, 2016).

Bundan əlavə, keyfiyyətli tədqiqatın əsas üstünlüklərindən biri, iştirakçılara açıq və dərin suallar verərək onların şəxsi təcrübələrini və fikirlərini toplamağa imkan verməsidir. Bu, tədqiqatçılara mövzuya daha geniş bir yanaşma təqdim edir və xüsusi vəzifələrə və ya problemlərə dair fərqli baxış açıqlarını əldə etməyə kömək edir. Eyni zamanda, iştirakçılara vəziyyətlərə necə yanaşdıqlarını və

hansı təcrübələrə əsaslanaraq qərarlar verdiklərini öyrənmək mümkündür. Bu proses, eləcə də yeni və inkişaf edən sahələrdə, o cümlədən İT tətbiqlərinin biznesdə istifadə edilməsi kimi mövzularda daha geniş məlumatlar toplamağa imkan verir (Konobeeva, 2020).

Digər tərəfdən, keyfiyyətli tədqiqatın zəif tərəfi isə nəticələrin kəmiyyətlə qiymətləndirilməsinin çətinliyidir. Tədqiqatın nəticələri müəyyən bir nümunə ilə əlaqədar olduğu üçün ümumiləşdirmə aparmaq çətinidir. Bununla belə, bu metod, məsələn, məlumat toplama və analiz etmə prosesində daha çox iştirakçı ilə əlaqə yaratmağa imkan verir və daha keyfiyyətli məlumat əldə etməyə imkan verir. Tədqiqatın bu cür metodologiyası da nəticələrin çoxsaylı təkrarları və təhlilləri ilə əhatə olunmuş təcrübə təmin edir (Makletsov, 2007). Nəhayət, bu tədqiqatın keyfiyyətli metodlarının üstünlükləri tədqiqatın mövzusu ilə əlaqədar nəzəri və praktik nəticələri daha dərindən anlamağa imkan verir. Beləliklə, bu yanaşma, iştirakçıların müxtəlif təcrübələrinə əsaslanan və real zamanlı məlumatları istifadə edərək çoxsaylı aspektləri işıqlandırmağa kömək edir. Ancaq tədqiqatın kəmiyyətlə qiymətləndirilməsi, geniş miqyaslı nəticələrin əldə edilməsi üçün əlavə metodların tətbiqini tələb edir (Makasheva & Nesterova, 2011).

Nəticə

İnformasiya texnologiyalarının biznesə tətbiqi, müəssisələrin əməliyyat səmərəliliyini artırmaqla yanaşı, məhsul və xidmətlərin keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa və ümumilikdə təşkilatın rəqabət qabiliyyətini artırmağa kömək edir. Bu texnologiyalar müştəri məmnuniyyətinin yüksəlməsinə, xidmətlərin daha sürətli təqdim olunmasına və maliyyə əməliyyatlarının daha dəqiq yerinə yetirilməsinə imkan verir. Bu proseslər, xüsusilə, satışların idarə olunmasında və bazar araşdırmalarında müştəri ehtiyaclarını daha dərindən başa düşməyə kömək edərək şirkətləri daha çevik və proqnozlaşdırıla bilən edir (Balayev, Əlizadə & Musayev, 2016).

Lakin İT-nin tətbiqi yalnız üstünlüklərlə deyil, həm də bir sıra çətinliklərlə müşayiət olunur. Xüsusilə, yüksək maliyyə xərcləri bu texnologiyaların tətbiqinə qarşı olan əsas maneələrdən biridir. Müəssisələr, yeni texnologiyaların tətbiqi ilə əlaqədar yüksək ilkin sərmayələr tələb edir və bu, kiçik və orta ölçülü müəssisələr üçün müəyyən çətinliklər yarada bilər. Eyni zamanda, işçilərin İT sahəsində yeniliklərə uyğunlaşması və onların müntəzəm olaraq təlimatlandırılması vacibdir, çünki texnologiyaların effektiv istifadəsi üçün düzgün kadr hazırlığı tələb olunur. Kadr hazırlığı, bir tərəfdən, işçilərin texnoloji biliklərini artırarkən, digər tərəfdən isə şirkətin ümumi fəaliyyətinə birbaşa təsir göstərən dəyişikliklərə uyğunlaşmalarını təmin edir (Makletsov, 2007).

Bundan əlavə, informasiya texnologiyalarının istifadəsi ilə bağlı ən böyük risklərdən biri məlumat təhlükəsizliyinin qorunmasıdır. Haker hücumları, məlumat sızmaları və sistemin pozulması kimi risklər müəssisələrin əməliyyatlarına ciddi təsir göstərə bilər. Bu səbəbdən, məlumat təhlükəsizliyini təmin edən texnologiyaların tətbiqi, məsələn, antivirus proqramları və şifrələmə sistemləri, çox vacibdir. Süni intellektin və böyük verilənlər analitikası kimi yeni texnologiyaların tətbiqi isə müəssisələrin bu təhlükəsizlik məsələlərini həll etməyə kömək edir. Bu texnologiyalar, böyük məlumat kütlələrinin analizini sürətləndirərək, risklərin əvvəlcədən müəyyənəndirilməsi və sistemlərin mühafizəsi sahəsində qabaqcıl həllər təklif edir (İmamverdiyev, 2025).

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya” Konsepsiyası. (02.04.2014), “Azərbaycan” qəzeti.
2. Balayev, R.Ə., Əlizadə, M.N., Musayev, İ.K. (2016). *İntellektual sistemlər və texnologiyalar*. Dərs vəsaiti, MSV NƏŞR.
3. “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi” haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu. (). *E-qanun.gov.az/framework/3525*
4. Elbiyeva, L.R., Sadilova, A.B., Isakova, B.L. (2022). Teoreticheskiye aspekty upravleniya kachestvom produktsii. *Ekonomika promyshlennosti*, 7(3), 639–643.
5. Əlizadə, M.N., Musayev, İ.K. (2016) *İqtisadi informatika*. Dərslik, MSV NƏŞR.

6. Konobeeva, A.B. (2020). Restrukturizatsiya biznes-protsessov kak metod povysheniya effektivnosti upravleniya organizatsiyey. *Marketing i logistika*, (3), 29.
7. Kulikova, O.M., Tropynina, N.E. (2022). Problemy ispolzovaniya tekhnologiy Big Data v sovremennykh rynochnykh usloviyakh. *Innovatsionnaya ekonomika: perspektivy razvitiya i sovershenstvovaniya*. 7(65), 16–21.
8. Makasheva, N.P., Nesterova, O.A. (2011). “Otsenka intellektual’nogo potentsiala na rynke truda Tomskoy oblasti”. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta*, 2(14), 87–98.
9. Makletsov, A.Yu. (2007). Informatsionnye protsessy v sovremennom rossiyskom obshchestve: problemy stanovleniya i razvitiya. *Pravo i obrazovaniye*, (1).
10. Məmmədova, E.B. (2024). Sosial işin iqtisadi əsasları. *Dərs vəsaiti*. Ləman Nəşriyyat-Poliqrafiya MMC.
11. Slavin, B.B. (2022). Tekhnologii kollektivnogo intellekta v upravlenii biznes-protsessami organizatsii. *Biznes-informatika*, 16(2), 36–48.
<https://doi.org/10.17323/2587-814X.2022.2.36.48>
12. Sulimova, E.A., Ermişin, M.V. (2022). Primeneniye sovremennykh tsifrovyyh tekhnologiy v biznese. *Ekonomika stroitel'stva*, (9), 131–137.

Daxil oldu: 29.07.2025

Qəbul edildi: 02.11.2025